

Írta: Radoszáv Miklós

MÁSSÁG-OK

A világban való tájékozódásunk eszközeként szívesen veszünk igénybe sztereotípiákat, mert kényelmes és gyors ítéletalkotást tesznek lehetővé.

Minél távolabb áll tőlünk az adott személy, dolog, vagy téma, annál inkább vagyunk hajlamosak a sztereotípiák használatára. Tovább fokozza ebbéli elhatározásunkat, ha a személyek, ügyek kellemetlenek, kényelmetlenek, lelki furdalást okoznak bennünk. Nehezen viseljük a másságot, veszélyt látunk az ismeretlenben. És sokkal kényelmesebb a mások által a másságról alkotott leginkább negatív megítélést magunkévá tenni, mint a dolgok lényege mögé nézni. Így ezután különösen nehéz másnak lenni, különösen, ha gyermek az, aki más, mint mi vagyunk és a másságát nem magának köszönheti, hanem a körülötte levő felnőtt világnak. Az állami/gyermekvédelmi gondoskodásban, javítóintézetben hosszabb-rövidebb időt eltölteni kényszerülő gyermekekről számtalan negatív előítélet forog közkézen a kollektív tudatban.

Ilyenek, hogy mind bűnözők – valójában a családban élőkhez képest fele annyi a bűnelkövető közöttük, a büntethető korban lévők között, előbbi 10%, utóbbi 5%, hogy mind hajléktalanok lesznek –, valójában a hajléktalanok 10-15%-a volt gondozott, nem állítom hogy ez kevés, hogy a szülei végleg elhagyták őket –, valójában a gondozottak 75-80%-a 3-5 éven belül visszakerül vér szerinti családjába, hogy nem tanulnak, hogy tehetségtelenek, hogy éretlenek, hogy sajnálni, lesajnálni valók. Ha valakikkel ennyi baj van, azokat jobb a normál társadalomtól elzárni, gondolták a gyermekvédelem irányítói. Ezért azután évtizedeken keresztül, erősítve a másságukat, nagy nevelőotthonokba, külön belső iskolákba „zártuk” őket, sajátos belső világot alkottunk köréjük, melynek szabályai a nagybetűs életben nem voltak alkalmazhatók, így valóban mások lettek és deviánssá váltak. A szakemberek felismerve a másságot erősítő ellátási formák káros voltát, egy évtizede megkezdték a nagy, laktanyaszerű otthonok nyitását, felszámolását. A megkezdett folyamatot jelentősen felgyorsította a Gyermekvédelemről szóló 1997. novemberében hatályba lépett törvény, amely a gyermekvédelmi gondoskodást (állami gondozást) helyettesítő, átmeneti ellátásnak tekinti csak, és minden eszközzel azon igyekszik, hogy a gyermek 1-2 éven belül véglegesen visszakerüljön szüleihez vagy örökbefogadó szülőkhöz. Azonban a gondozás ideje alatt is a családi neveléshez közeli megoldásokat alkalmaz a gyermekek iskoláztatásában, napi ellátásában. A gyermekek nevelőszülőknél, lakásotthonokban élnek majd, a családban élő gyermekekkel egy iskolába járnak. Nem különülnek el, napi életük, tevékenységük összeforr, az előítéletek közvetítette negatívumok felszámolhatók lesznek.

Persze ez a folyamat nem hoz eredményt egyik napról a másikra, hiszen tudjuk, hogy a sztereotípiák egyik legfontosabb jellemzője, hogy makacsul tartják magukat. Ezért is nehéz egy-egy településen lakásotthont, házat vásárolni gondozott gyermekek ellátására. Van azonban a másságnak egy mindenki által elfogadott, szent örületként elismert, tisztelt változata: a művészetek, a művész, a művészi tevékenység. Az igazi művészet, miközben erkölcsi magasságba emel és hajthatatlan elveket képvisel, mégis roppant elfogadó, toleráns a mássággal szemben. Ezt felismerve művészek és gyermekvédelmi szakemberek a korábbi estleges, egy-egy pedagóguson múló kezdeményezésem túlélve jól felépített programokba kezdtek a művészetek eszközként való felhasználásával a gondozottak másságának felszámolásában, elfogadtatásában.

Ezen kezdeményezések közé tartozik például a FICE által dr. Volentics Anna főiskolai docens kezdeményezésére 1993 óta kiadott Mi-Magazin, illetve az Aszódi Javítóintézetben kiállított művészi, művészeti és más intézményekben folyó munka. A kiállított munkák egyértelmű bizonyítékai annak, hogy a gyermekvédelem intézményeiben gondozott gyermekek tehetségük, képességeik tekintetében semmiben sem maradnak el családban élő társaiktól. A művészet, a művészi tevékenység nagyban

segíti őket abban, hogy felismerjék saját értékeiket, hogy elfogadják önmagukat és hogy elfogadtassák magukat a társadalomban.

A művészi tevékenység, a műalkotás mint társadalmilag elfogadott másság így segíthet a gyermekeknek és nekünk, gyermekvédelmi szakembereknek, hogy főlsszámoljuk a gondozottjainkra rakott előítéleteket.

Külön köszönet illeti azokat a művészeket – filmrendezőket, festőket, népművészeket –, akik évek hosszú során át segítik, támogatják gyermekeink művészi tevékenységét, személyes közreműködésükkel hitelesítik ezt a munkát.